

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Кафедра політології та державного управління

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

« 19 » жовтня 2016 р.

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Робоча програма

нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 052 «Політологія»
освітня програма «Політологія»

Луцьк – 2016

Робоча програма навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 052 «Політологія», освітньої програми «Політологія». – 30 серпня 2016 р. – *Л҃с.*

Розробник: *Бортніков В. І.*, д. політ. н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління СНУ імені Лесі Українки

Рецензент: *Гон М. М.*, д. політ. н., професор, зав. кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри політології та державного управління
Протокол № 3 від 22 вересня 2016 р.

Завідувач кафедри _____ *Бортніков В. І.* Бортніков В. І.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету.

Протокол № *1* від *3.10* 2016 р.

Голова науково-методичної комісії історичного факультету _____ *Карліна О. М.* Карліна О. М.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету
протокол № *2* від *19.10.* 2016 р.

© Бортніков В. І., 2016 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань спеціальність, освітній ступінь, освітня програма	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів: 3	05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна
Модулів: 3	052 «Політологія»	Рік підготовки: 1
Змістових модулів: 2	Політологія	Семестр: 1
ІНДЗ: є		Лекції: 20 год.
Загальна кількість годин: 90		Практичні: 16 год.
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи – 2,7 консультації – 0,3	Бакалавр	Самостійна робота: 48 год.
		Консультації: 6 год.
		Форма контролю – залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2. 1. **Мета курсу.** З'ясування сутнісних характеристик політики як суспільного явища, її основних інститутів і процесів. Набуття студентами навичок наукового пошуку у сфері політичних досліджень із відповідним оформленням їх результатів.

2. 2. **Завдання курсу.** Засвоєння студентами вузлових питань політології, її понятійно-категоріального апарату, закономірностей розвитку політичних інститутів та процесів, як у світі, так й Україні; ознайомлення студентів з основами методології наукових досліджень у політичній сфері, оволодіння навичками підготовки, оформлення та захисту наукових робіт.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- джерельну базу курсу;
- специфіку політики як суспільного явища;
- соціальну природу походження влади та політики;
- етапи розвитку світової політичної науки;
- фундаторів вітчизняної політичної науки та особливості її становлення і розвитку;
- понятійно-категоріальний апарат курсу;
- змістовні характеристики політичних систем, їх головні інститути та динаміку розвитку;
- форми державного правління та устрою держав;
- основні характеристики демократичних та недемократичних політичних режимів;

- теоретичні засади і методологію політологічних наукових досліджень;
- правила оформлення студентських наукових робіт.

уміти:

- застосовувати отримані знання в практичній діяльності;
- самостійно вивчати та опрацьовувати наукову літературу та джерела з політичної проблематики;
- характеризувати політичні інститути і процеси з точки зору їх демократичності;
- здійснювати класифікацію та аналіз типів держав, суспільно-політичних організацій і партій;
- правильно застосовувати методологічні підходи та методи політичного дослідження;
- проводити аналіз теоретико-експериментальних даних;
- формулювати аргументовані висновки наукового дослідження;
- грамотно оформляти наукові роботи з політологічних дисциплін.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ ПОЛІТИКИ

Тема 1. Політика і влада як суспільні явища

Політика як суспільне явище. Політичні та неполітичні відносини. Економічні, соціальні та духовні детермінанти політики. Об'єкти та суб'єкти політики. Соціальні групи та спільності у політиці. Інтереси та потреби у політиці. Функції політики. Багатогранність політики: політика як управління, як мистецтво, політика як мистецтво можливого, раціональне та ірраціональне в політиці, політика та мораль.

Влада як суспільне явище. Різновиди влади. Виникнення та джерела політичної влади. Обумовленість влади соціально-економічними та культурно-духовними факторами. Функції політичної влади, її ресурси. Основні форми політичної влади: панування, керівництво та управління. Політичне панування та легітимність. Носії політичної влади. Способи і форми здійснення влади. Специфіка державної влади.

Виникнення і розвиток політичної науки. Політологія як наука і навчальна дисципліна. Закони, принципи і категорії політичної науки. Функції політології. Політологія як інтегративна дисципліна. Взаємозв'язок політології з іншими

суспільними і гуманітарними науками. Структура і завдання курсу. Зростання ролі та значення науки про політику на сучасному етапі світового суспільного розвитку, політичного і духовного оновлення незалежної України. Роль політології у формуванні політичної свідомості людини та громадянина.

Тема 2. Етапи розвитку світової політичної думки

Основні етапи розвитку світової політичної думки. Зародження політичного життя суспільства. Утворення перших держав Стародавнього Сходу як основа появи політичних теорій, вчень. Загальна характеристика устрою східних держав (Вавилон, Єгипет, Індія, Китай). Закони Хамурапі у Вавилоні, ідеологія зороостризму та брахманізму Стародавньої Індії. Основні суспільно-політичні течії Стародавнього Китаю: даосизм, легізм, буддизм, конфуціанство. Політичні доктрини Античності: Сократ, Платон і Аристотель, Цицерон. Значення політичних поглядів античності для подальшого розвитку політичних вчень.

Головні напрями розвитку політичної думки в Середньовіччі. Ф. Аквінський.

Загальна характеристика політичних доктрин епохи Відродження та Реформації. Політичні погляди М. Лютера, Т. Мюнцера, Ж. Кальвіна. Н. Макіавеллі про політику держави, влади та спосіб її реалізації. Макіавелізм як моральний імператив політичної діяльності. Політичні вчення Ж. Бодена, Г. Гроція, Т. Гоббса. Б. Спінози. Дж. Локка. Утопічний соціалізм: проблеми держави і права в працях Т. Мора та Т. Кампанелли.

Просвітництво: його сутність та причини виникнення. Загальна характеристика політичних поглядів Ш. Л. Монтеск'є, К. А. Гельвеція, Ж. Ж. Руссо.

Політичні ідеї кінця XVIII – початку XIX ст. Політична ідеологія як форма політичної свідомості і явище політичної культури. Теоретико-концептуальний, програмно-політичний та практичні рівні реалізації політичної ідеології. Тоталітарні та демократичні ідеології. Виникнення ідеології та ідейно-політичних доктрин лібералізму, консерватизму: І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, Е. Берк, Дж. Міль, А. Токвіль. Критичний утопічний соціалізм А. Сен Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оуен.

Причини виникнення та сутність соціал-демократичної доктрини. К. Маркс,

Ф. Енгельс та їх послідовники. Ідеологія більшовизму.

Суспільно-політична думка кінця XIX–XX ст. Вчення М. Вебера про ідеальні типи влади і теорія раціональної бюрократії. Теорія еліт: Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс.

Основні політологічні концепції сучасності. Загальна характеристика сучасної західної політології. Особливості розвитку політичної науки в США та Європі. Біхевіористський напрям у дослідженні політики (Ч. Меріам, Г. Ласуел, Дж. Кетлін). Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон, р. Даль). Концепції елітократії і націократії (Р. Мілз, М. Крозьє). Теорія соціально-політичних конфліктів (П. Блау, К. Боулдінг, Р. Дарендорф). Теорії демократичного транзиту.

Тема 3. Українська політична думка

Основні етапи становлення політичної думки в Україні та їх характеристика. Основний зміст пам'яток політичної думки «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона, «Повчання» В. Мономаха, «Слово о полку Ігоревім», «Руська правда» Ярослава Мудрого. Українська політична думка періоду казацько-гетьманської держави. Державна діяльність Б. Хмельницького. Конституція П. Орлика. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Українська політична думка другої половини XIX – початку XX ст.: М. Костомаров, М. Драгоманов, М. Міхновський. М. Грушевський, В. Винниченко, В. Липинський. Сутність та особливості націонал-комунізму: М. Скрипник, В. Шахрай, О. Шумський, М. Хвильовий. Протиріччя інтегрального націоналізму: Д. Донцов. Українська національна ідея та етапи її формування. Політична думка України 60–80 рр. XX ст. Ідеологія шістдесятництва. Проблеми розвитку суспільно-політичної думки часів незалежності України.

Тема 4. Політичні системи і режими

Місце та роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Сутність понять «система» та «політична система». Класичні концепції про політичні системи (Д. Істон, Г. Алмонд, Т. Парсонс). Структура і функції політичної системи.

Інституційна підсистема. Нормативна підсистема. Ідеологічна підсистема. Типи політичних систем. Критерії класифікації.

Політичний режим як сукупність засобів і методів здійснення влади. Ознаки політичного режиму. Типологія політичних режимів. Тоталітарний режим. Авторитарний режим. Демократичний режим. Особливості формування політичної системи та політичного режиму в Україні. Основні демократичні засади Конституції України.

Тема 5. Держава. Форми державного правління та устрою

Поняття держави. Теорії походження держави. Причини виникнення держави. Основні ознаки держави. Функції держави. Типи держави. Світські та теократичні держави. Демократична, соціальна, правова держава. Сутність правової держави. Загальна Декларація прав людини. Соціальна держава. Поліцейська держава. Централізовані та децентралізовані держави. Державні інститути та органи. Принцип розподілу влад у державі. Система центральних та місцевих органів влади. Державна політика та інтереси суспільства.

Форми державного правління. Монархічні держави: конституційні та абсолютні монархії. Республіки: президентська, парламентська та напівпрезидентська республіки. Форми адміністративно-територіального устрою держави. Унітарна держава. Федеративна держава. Конфедерація.

Держава та громадянське суспільство. Проблеми і тенденції розвитку сучасних держав. Характеристика української держави за Конституцією України.

Тема 6. Демократія і громадянське суспільство

Поняття демократії. Принципи демократії. Типи демократії. Історична обумовленість форм демократії. Демократія, як принцип, форма, цінність, механізм, процес. Демократична процедура. Плюралізм і демократія. Економічний, соціальний, політичний, світоглядний плюралізм. Економічні, соціальні, культурно-духовні основи демократії. Етнополітичний вимір демократії. Націоналізм і демократія.

Проблема більшості та меншості в демократії. Концептуальні моделі демократії: теорії еліт та участі. Колективістські моделі демократії. Демократія і право. Особливості становлення демократії в Україні.

Громадянське суспільство та демократія. Поняття громадянського суспільства. Структура сучасного громадянського суспільства. Поняття «третій сектор». Солідарність, як основа життєдіяльності громадянського суспільства. Громадянське суспільство та політика. Становлення громадянського суспільства в Україні. Помаранчева революція. Роль держави у розвитку громадянського суспільства.

Тема 7. Політичні партії, громадські організації та рухи

Сутність понять «громадське об'єднання», «рух», «організація», «соціальна група», «політична партія». Партія як політичний інститут. Сутність, виникнення і розвиток громадсько-політичних організацій та рухів. Типологія та функції громадських організацій та рухів, їх роль в політичному житті суспільства.

Суб'єктивні та об'єктивні фактори виникнення політичних партій та історичні етапи їх розвитку. Соціальна база та організаційна будова політичних партій, їх вплив на створення і функціонування політичної систем суспільства. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, підбір і розстановку управлінських кадрів їх участь у процесі прийняття рішень і контроль за їх здійсненням. Підходи до класифікації політичних партій. Поняття, зміст і різновиди партійних систем. Вплив законодавства на характер розвитку партійних систем.

Політичні партії і суспільно-політичні рухи в незалежній Україні та проблеми становлення багатопартійної системи.

Тема 8. Політичні еліти і лідерство

Поняття та сутність політичного елітизму. Класичні теорії еліти (В. Парето, Г. Моска, Р. Михельс, Р. Даль). Політична еліта як суб'єкт політики. Широке і вузьке розуміння політичної еліти. Соціальне представництво еліти. Структура політичної еліти. Владна еліта. Бюрократія. Номенклатура. Система рекрутування політичної еліти. Шляхи формування сучасної української політичної еліти.

Політична еліта та демократія: проблема органічного поєднання.

Механізми політичної соціалізації особи. Об'єкти суб'єкти політики. Роль політичної культури особи у здійсненні політики. Абсентеїзм. Взаємодія влади і опозиції в українській політиці.

Природа і соціальна сутність політичного лідерства. Роль особи в історії. Об'єктивні та суб'єктивні передумови політичного лідерства. Теоретико-методологічні концепції лідерства. Типологія політичного лідерства. Класифікація М. Вебера: традиційний, харизматичний та раціонально-легальний типи лідерства. Стили лідерства і керівництва. Соціальні вимоги до політичного лідера. Культ особи як соціальне явище. Соціальна роль та функції політичного лідера. Проблеми та перспективи політичного лідерства в Україні.

Тема 9. Виборчі системи країн світу. Електоральний процес

Сутність виборів до представницьких органів влади. Класифікація виборів. Функція виборів у суспільстві. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів. Регулятивна роль виборчих цензів: майнових, гендерних, соціально-класових, вікових, цензу осілості. Політичний сенс встановлення прохідного бар'єру під час виборів для політичних партій та блоків. Активне та пасивне виборче право.

Поняття і види виборчих систем. Мажоритарна виборча система та її характеристика. Пропорційна виборча система. Змішана, консенсусна і куріальні виборчі системи. Порівняльний аналіз ефективності виборчих систем різних країн.

Технології виборів. Основні етапи виборчої кампанії. Менеджмент та маркетинг виборчої кампанії. Технології викривлення результатів виборів. Контроль, засоби і методи попередження фальшування результатів виборів. Вибори і суспільна стабільність. Вдосконалення законодавства України про вибори до центральних та місцевих органів влади як передумова демократизації політичної участі громадян. Особливості виборів до центральних та місцевих органів влади: досвід України.

Тема 10. Політичний процес. Політична діяльність і політичні відносини

Поняття політичного процесу. Структура та суб'єкти політичного процесу. Методи аналізу політичного процесу. Основні підходи до визначення політичного процесу: інституційний, біхевіоральний та структурно-функціональний. Теорія раціонального вибору. Форми існування політичного процесу: політичні зміни, політичний розвиток. Еволюція та революція. Особливості Помаранчевої революції.

Трансформація та модернізація. Сутність та особливості демократичного транзиту. Політична поведінка. Причини виникнення і способи розв'язання суперечностей: компроміс і конфлікт.

Позапарламентська політична діяльність або пряма дія. Колективна політична активність: масові дії, колективна поведінка (натовп, аудиторія, публіка), колективна дія (громадський рух). Політична участь та її форми. Організовані та стихійні форми участі. Автономна та мобілізаційна участь. Змагальна та авторитарна мобілізація. Політична участь громадян в демократичних і тоталітарних суспільствах. Форми масової мобілізації громадян в Радянському Союзі. Електоральна поведінка. Вибори у представницькі органи влади. Референдуми. Конвенційна і неконвенційна політична участь.

Соціальний протест та його форми. Страйк, бойкот. Демонстрація та мітинг, їх соціально-політичні функції. Громадянська непокоря (ненасильницька діяльність). Абсентеїзм. Екстремізм та його форми. Соціальне підґрунтя міжнародного тероризму.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 11. Місце науки в системі суспільних відносин. Теоретичні основи наукових досліджень

Поняття науки та наукового дослідження; цілі науки; функції науки; форми наукових досліджень; роль фундаментальних наук в суспільному житті; специфіка

прикладних наукових досліджень; наукові революції; етапи становлення та розвитку науки; роль науки в умовах глобалізації; «інтернаціоналізація» науки; організація науково-дослідної роботи в Україні; організаційна структура науки в Україні. Становлення та розвиток системи вищої освіти; як навчалися в середньовічному університеті; проблеми та перспективи розвитку сучасного університету.

Сутність наукової теорії; критерії наукової теорії; відмінність між категоріями «теорія» та «наука»; структура теорії; ідея; гіпотеза; принцип; принципи економічного розвитку; закони; закономірності; функції наукової теорії; класифікація наукових теорій; теорії економічної науки; теорії філологічної науки; зв'язок теорії та практики.

Тема 12. Методологія наукового дослідження

Об'єктивність наукового знання: наука національна або загальнолюдська? Пізнавальні прийоми та форми наукового пізнання. Сутність методологічного апарату наукового дослідження. Що таке метод. Методологія та методика наукових досліджень. Види методів: загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень. Теоретичний та емпіричний рівні політологічного знання. Організація експерименту. Етапи проведення експерименту. Роль соціологічного дослідження в гуманітарних науках.

Характеристика вступної частини наукової роботи. Обґрунтування актуальності обраної теми. Об'єкт та предмет дослідження. Мета і основні завдання дослідження. Визначення наукової проблеми, що досліджується. Окреслення рівня розробленості обраної теми роботи. Визначення методів дослідження. Формулювання наукової новизни роботи.

Композиція наукової роботи. Титульна сторінка роботи. Структура та логіка побудови плану наукового дослідження. Структура вступу. Зміст та характеристика глав (розділів) основної частини роботи. Загальні вимоги до висновків наукового дослідження. Додатки до курсової та дипломної робіт.

Тема 13. Організація та планування наукового дослідження. Інформаційне забезпечення наукової роботи

Загальна схема планування комплексу організаційно-методичних видів робіт. Основні етапи проведення наукових досліджень: вибір теми та об'єкта дослідження; визначення рівня її розробленості, нагромадження необхідної наукової інформації, відпрацювання гіпотези й теоретичних основ дослідження, вибір методів дослідження, оброблення й аналіз даних експериментального дослідження, написання тексту роботи. Особливості роботи над вступом й висновками. Підготовка до захисту та захист наукової роботи.

Сутність та види науково-технічної інформації. Принципи інформаційного забезпечення. Методи пошуку і збору наукової інформації. Пошук інформації за допомогою інформаційних та бібліографічних видань. Методи накопичення первинної інформації: опитування, спостереження, експеримент, тестування, анкетування. Аналіз та інтерпретація інформації. Організація роботи з науковою літературою. Форми обміну науковою інформацією: наукова доповідь, монографія, стаття, науково-публіцистичне видання, реферат, науковий звіт, методичні розробки, дисертація, рецензія.

Тема 14. Літературне оформлення курсової (дипломної) роботи. Захист курсової (дипломної) роботи

Загальні правила оформлення результатів наукових досліджень. Загальні вимоги до літературного оформлення курсової та дипломної роботи. Формат та обсяги студентських наукових робіт. Правила цитування та посилання на використані джерела і літературу. Місце та роль списку джерел і літератури. Оформлення списку джерел.

Організація підготовки до захисту дипломної роботи. Терміни подання дипломної роботи науковому керівнику та до захисту. Підготовка до виступу. Зміст виступу та форма викладення. Поведінка під час виступу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		Лекц.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
Змістовий модуль 1. Об'єкти та суб'єкти політики					
Тема 1. Політика і влада як суспільні явища	6		1	1	4
Тема 2. Етапи розвитку світової політичної думки	7	2		1	4
Тема 3. Українська політична думка	7	2		1	4
Тема 4. Політичні системи і режими	5		2		3
Тема 5. Держава. Форми державного правління та устрою	6	2	1		3
Тема 6. Демократія і громадянське суспільство	6	1	2		3
Тема 7. Політичні партії, громадські організації та рухи	6	1	2		3
Тема 8. Політичні еліти і лідерство	7	2		1	4
Тема 9. Вибірчі системи. Електоральний процес	6	2	1		3
Тема 10. Політичний процес. Політична діяльність і політичні відносини	7	2	2		3
Разом за змістовим модулем 1	63	14	11	4	34
Змістовий модуль 2. Основи наукових досліджень					
Тема 11. Місце науки в системі суспільних відносин. Теоретичні основи наукових досліджень	6	2	1		3
Тема 12. Методологія наукового дослідження	7	2	2		3
Тема 13. Організація та планування наукового дослідження. Інформаційне забезпечення наукової роботи	7	2	-	1	4
Тема 14. Літературне оформлення курсової (дипломної) роботи. Захист курсової (дипломної) роботи	7		2	1	4
Разом за змістовим модулем 2	27	6	5	2	14
Усього годин	90	20	16	6	48

5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

№ з/п	Тема	К-сть годин
1.	Політика і влада як суспільні явища	1
2.	Політичні системи та режими	2
3.	Держава. Форми державного правління та устрою	1
4.	Демократія і громадянське суспільство	2
5.	Політичні партії, громадські організації та рухи	2
6.	Вибірчі системи. Електоральний процес	1
7.	Політичний процес. Політична діяльність і політичні відносини	2
8.	Місце науки в системі суспільних відносин. Теоретичні основи наукових досліджень	1
9.	Методологія наукового дослідження	2
10.	Літературне оформлення курсової (дипломної) роботи. Захист курсової (дипломної) роботи	2
Разом		16

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ ПОЛІТИКИ

Семінар 1. Політика і влада як суспільні явища

План

1. Зміст і структура політичної сфери суспільства.

2. Суб'єкти та об'єкти політики.

3. Влада як суспільне явище. Її функції та ресурси.

Семінар 2. Політичні системи і режими

План

1. Політична система: суть, особливості, структура, функції, типологія.
2. Основні характеристики політичних режимів.
3. Актуальні проблеми трансформації політичної системи України.

Семінар 3. Держава. Форми державного правління та устрою

План

1. Теорії походження та сутність держави.
2. Типи сучасних держав.
3. Форми державного правління та устрою.

Семінар 4. Демократія і громадянське суспільство

План

1. Соціальна природа демократії, її типи та форми.
2. Економічні, соціальні та культурно-духовні основи демократії.
3. Концептуальні моделі демократії.
4. Сутність громадянського суспільства, особливості його розвитку в Україні.

Семінар 5. Політичні партії, громадські організації та рухи

План

1. Ознаки, структура та функції політичних партій та суспільно-політичних рухів.
2. Типологія політичних партій та партійних систем.
3. Громадсько-політичні організації та рухи: сутність, функції, типологія.
Партійно-політичний спектр України.

Семінар 6. Виборчі системи та електоральний процес

План

1. Вибори і виборчий процес.
2. Виборча кампанія та її структурні ланки.
3. Тактика та учасники виборчої кампанії.

Семінар 7. Політичний процес. Політична діяльність і політичні відносини

План

1. Сутність політичного процесу.
2. Типи й функції політичних конфліктів. Технології розв'язання політичних конфліктів.
3. Політична діяльність та її різновиди.
4. Форми політичної участі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Семінар 8. Місце науки в системі суспільних відносин

План

1. Поняття науки та наукового дослідження.
2. Сутність та структура наукової теорії.
3. Класифікація наукових теорій.

Семінар 9. Методологія наукового дослідження

План

1. Об'єктивність наукового знання.
2. Методи наукових досліджень.
3. Методологічний апарат наукового дослідження

Семінар 10. Літературне оформлення курсової (дипломної) роботи. Захист наукової роботи

План

1. Загальні вимоги до оформлення результатів наукового дослідження.
2. Загальні вимоги до літературного оформлення наукової роботи.
3. Правила цитування та посилань на використані джерела.
4. Підготовка дипломної роботи до захисту. Процедура захисту.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема	К-сть годин
Тема 1. Політика і влада як суспільні явища	4
Тема 2. Етапи розвитку світової політичної думки	4
Тема 3. Українська політична думка	4
Тема 4. Політичні системи і режими	3
Тема 5. Держава. Форми державного правління та устрою	3
Тема 6. Демократія і громадянське суспільство	3
Тема 7. Політичні партії, громадські організації та рухи	3
Тема 8. Політичні еліти і лідерство	4
Тема 9. Вибірчі системи. Електоральний процес	3
Тема 10. Політичний процес. Політична діяльність і політичні відносини	3
Тема 11. Місце науки в системі суспільних відносин. Теоретичні основи наукових досліджень	3
Тема 12. Методологія наукового дослідження	3
Тема 13. Організація та планування наукового дослідження. Інформаційне забезпечення наукової роботи	4
Тема 14. Літературне оформлення курсової (дипломної) роботи. Захист курсової (дипломної) роботи	4
Разом	18

7. Консультації

Тема	К-сть годин
Політика і влада як суспільні явища	1
Етапи розвитку світової політичної думки	1
Українська політична думка	1
Політичні еліти і лідерство	1
Організація та планування наукового дослідження. Інформаційне забезпечення наукової роботи	1
Літературне оформлення курсової (дипломної) роботи. Захист курсової (дипломної) роботи	1
Разом	6

8. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

1. Демократія як соціальний феномен.
2. Принципи демократії.
3. Основи демократії.
4. Елітарні моделі демократії.

5. Колективістські моделі демократії.
6. Політологічний аналіз Загальної Декларації прав людини.
7. Президентська республіка (на прикладі США).
8. Парламентська республіка (на прикладі Італії)
9. Становлення та розвиток громадянського суспільства в Україні.
10. Суспільні рухи та їх вплив на розвиток демократії.
11. Аналіз ідеологічних партій в Україні.
12. Аналіз центристських партій в Україні.
13. Вибори до Верховної Ради України: динаміка виборчих систем.
14. Етапи електорального процесу.
15. Соціально-культурні чинники активності людини.
16. Форми політичної участі громадян України.
17. Україна в умовах демократичного транзиту.
18. Сутність наукового пізнання.
19. Етапи становлення та розвитку науки.
20. Поняття, цілі і функції науки.
21. Класифікація наук.
22. Поняття методології та методики наукових досліджень.
23. Основи методології емпіричного рівня.
24. Методи наукових досліджень та їх класифікація.
25. Методи спеціальних політологічних досліджень.
26. Основні етапи підготовки та проведення наукового дослідження.
27. Методологічний апарат дипломної роботи.
28. Композиція та літературне оформлення курсових та дипломних робіт.
29. Підготовка до захисту та захист дипломних робіт.
30. Методи пошуку і збору науково-технічної інформації.
31. Організація роботи з науковою літературою.
32. Етичні норми та цінності науки.
33. Теорія та її місце в системі наукового пізнання.
34. Науково-технічна революція та її роль в розвитку суспільства.

35. Проблеми та перспективи розвитку сучасного університету.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- сходження від абстрактного до конкретного;
- аналіз і синтез;
- інституційний;
- системний;
- структурно-функціональний;
- порівняльний;
- ілюстративний;
- контент-аналіз.

9. ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ –

Підсумковий контроль – залік (1 семестр).

МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Модульна контрольна робота № 1

1. Політика і влада як суспільні явища.
2. Основи демократії.
3. Типологія політичних партій.
4. Вибори та виборчі системи.

Модульна контрольна робота № 2

1. Структура політичної теорії.
2. Методологія наукового дослідження.
3. Композиція та літературне оформлення курсової/ дипломної роботи.
4. Оформлення списку джерел.

Питання для підсумкового контролю

1. Сутність демократії та її історичні форми.
2. У чому полягає відмінність між політичною і соціальною демократіями?
3. Економічні основи демократії.

4. Соціальні основи демократії.
5. Культурно-духовні основи демократії.
6. Сутнісні характеристики класичного лібералізму. Його історична обмеженість.
7. Історична обумовленість виникнення соціал-демократичної доктрини.
8. Марксизм і соціал-реформізм: спільне та особливе.
9. Антидемократична сутність тоталітаризму.
10. Елітарні концепції демократії.
11. Колективістські моделі демократії.
12. Демократія участі.
13. Форми державного правління.
14. Класифікація республік.
15. Класифікація монархій.
16. Адміністративно-територіальний устрій держав світу.
17. Федерації.
18. Унітарні держави.
19. Конституційне закріплення форми державного правління та устрою України.
20. Типологія політичних партій.
21. Особливості становлення та розвитку партійної системи в Україні.
22. Ідеологічні і прагматичні партії в Україні.
23. Виборчі системи країн світу.
24. Динаміка застосування виборчих систем в Україні.
25. Етапи електорального процесу.
26. Виборчі технології.
27. Громадянське суспільство: його структура та функції.
28. Який зміст вкладається у поняття «політична діяльність» і «політична участь»?
29. Політичний протест.
30. Конвенційна і не конвенційна політична участь.
31. Політичний екстремізм та його форми.
32. Соціальна природа міжнародного тероризму.
33. Якими документами регламентується політична участь громадян України у

справах держави та суспільства?

34. Особливості посткомуністичної трансформації.
35. Демократичний транзит та його фази.
36. Особливості демократичного транзиту в Україні.
37. Що таке ціннісний підхід до науки ?
38. Обґрунтуйте межу об'єктивності науки.
39. Що таке теорія ?
40. Що таке теоретична модель ?
41. Що таке нормативна теорія ?
42. Розкрийте сутність наукової революції.
43. Що таке епістемологія ?
44. Розкрийте структуру наукової теорії.
45. Розкрийте сутність позитивізму.
46. В чому полягає принципова відмінність наукового світогляду від релігійного ?
47. Що таке метод?
48. Що таке методологія ?
49. Що включає методологічний апарат наукового дослідження?
50. Чим принципово відрізняється система навчання в класичному університеті від навчання в інших навчальних закладах ?
51. Коли в Європі виникли перші університети ?
52. Коли виник перший університет в Україні ?
53. Що таке наука ?
54. Місце політичної науки в системі наук про суспільство.
55. Як робити зноски в дипломній та курсовій роботах ?
56. Як правильно літературно оформити курсову та дипломну роботу ?
57. Як підготувати реферат?
58. Як потрібно вести себе під час захисту курсової/дипломної роботи?

10. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

1. Поточна перевірка виконання студентами практичних робіт.

2. Перевірка конспектування студентами лекційних занять.
3. Оцінювання відповідей студентів на семінарських заняттях у формі підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань.
4. Написання студентами письмових контрольних робіт за змістовними модулями.
5. Виконання та захист студентами індивідуального завдання за темою курсу.
6. Залік.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний контроль (маx = 40 балів)			Модульний контроль (маx = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	100
15	15				
12 балів – робота на практичних заняттях (середнє арифметичне); 3 бали – відвідування лекцій та активність на практичних заняттях *	12 балів – робота на практичних заняттях (середнє арифметичне); 3 бали – відвідування лекцій та активність на практичних заняттях *	10	30	30	

* 3 бали додається, якщо студент відвідував лекції (100 %) і на практичних заняттях отримав позитивну оцінку або доповнення (75 %).

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою навчального закладу	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Означення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але із значною кількістю недоліків)

60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
1-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)

Критерії оцінювання

навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів,

		нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання

індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ)

1–2 бали – студент недостатньо володіє матеріалом

3 бали – студент за допомогою викладача готується до заняття та складає план-конспект, володіючи елементарними навиками аналізу науково-методичної літератури.

4 бали – студент володіє матеріалом та окремими навиками аналізу науково-методичної літератури, складав реферат у спрощеному вигляді.

5 балів – студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину у вигляді реферату, за допомогою викладача аналізує науково-методичну літературу.

6 балів – студент володіє матеріалом і навиками текстуального аналізу на рівні цілісного уявлення про предмет дослідження, складає текст реферату самостійно, але допускає помилки та неточності.

7 балів – студент володіє матеріалом, систематизує та узагальнює його, складає текст, підбирає додатковий матеріал.

8 балів – студент володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє початкові творчі здібності, самостійно готує текст, у якому можуть бути допущені неточності, вміє працювати з різними джерелами інформації.

9 балів – студент на високому рівні володіє матеріалом, систематизує, узагальнює та аналізує науково-методичну літературу, має власні судження, самостійно складає текст реферату та правильно його оформлює.

10 балів – студент вільно володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє навички самостійного наукового пошуку, вільно складає текст реферату та правильно виконує оформлення.

Критерії оцінювання

навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

Контрольна робота включає три питання теоретичного та практичного характеру, розраховані на виявлення знань студентів. Кожне з питань оцінюється 10 балами. Максимальна сума, яку студент може набрати за контрольну роботу, становить 30 балів.

Оцінювання першого, другого та третього питань:

0-2 балів – студент не може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

3-5 балів – студент аналізує менше половини навчального матеріалу обраної теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6-7 балів – студент аналізує більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, може самостійно володіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами.

8 бали – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними;

уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, самостійно користується довідковою джерелами; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

9 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; виконує прості творчі завдання.

10 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, уміє застосовувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень; вільно знаходить інформацію, самостійно оцінює різноманітні політичні процеси, виявляючи особисту позицію щодо них.

12. СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Нормативні документи

1. Загальна Декларація прав людини (резолюція Генеральної Асамблеї 217 А (III) від 10 грудня 1948 року // Д. Донеллі Права людини у міжнар. політиці / пер. з англ. – Л. : Кальварія, 2004. – С. 221–226.
2. Закон України. «Про засади державної мовної політики» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 23, ст. 218).
3. Закон України «Про політичні партії в Україні» (Зі змінами, внесеними згідно із Законами України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні» № 1349-IV від 27.11. 2003 та «Про внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні» № 2748-IV від 06.07. 2003) // Політичні партії в Україні: Інформ.-довід. вид. (2-ге, доп.) / редкол.: Я. В. Давидович (голова ред. кол.) В. О. Завалевська, О. С. Вишневська та ін. – К. : Атіка, 2005. – С. 12–22.
4. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28

червня 1996 року. Зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. Станом на 1 січня 2006 року. Офіц. вид. – К., 2006. – 124 с.

Основна література

5. Алексеева Т. А. Современные политические теории / Т. А. Алексеева. – М. : РОСПЭН, 2000. – 344 с.
6. Андрусяк Т. Г. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. / Т. Г. Андрусяк. – Л. : Вид центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 220 с.
7. Бойко О. Д. Історія України : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. – 3-тє вид., випр., доп. / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2006. – 686 с.
8. Боришполец К. П. Методы политических исследований / К. П. Боришполец. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 221 с.
9. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії : моногр. / В. І. Бортніков. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 524 с.
10. Демократія: Антологія / упоряд. О. Проценко. – К. : Смолоскип, 2005.– 1108 с.
11. Основи демократії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт.: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін. За заг. ред. А. Колодій. – К. : Ай Бі, 2002.– 684 с.
12. Рудич Ф. М. Політологія: підручник. – 3-тє вид., перераб., доп. / Ф. М. Рудич. – К. : Либідь, 2009. – 480 с.
13. Філіпченко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій : посіб. / А. С. Філіпченко. – К. : Академвидав, 2004. – 208 с.

Додаткова література

14. Афонін Е. А. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 160 с.
15. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – К. : МАУП. 2002. – 216 с.
16. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення,

- тенденції розвитку / за заг. ред. Ф. М. Рудича. – К. : Парламент. вид-во, 2006. – 296 с.
17. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації / О. Гьофе. – К. : ППС, 2007. – 436 с.
 18. Даль Р. О демократии / пер. с англ. А. С. Богдановского; под. ред. О. А. Алякринского / Р. Даль. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 208 с.
 19. Конституционное право зарубежных стран : учеб. для вузов / под общ. ред. М. Н. Баглая. – М. : Изд. группа НОРМА-ИНФРА, 1999. – 832 с.
 20. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 197 с.
 21. Макар Ю. І. Політологія : навч. посіб. / Ю. І. Макар, О. Ю. Докаш, Т. П. Лаврук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 596 с.
 22. Музиченко П. П. Історія держави і права України: навч. посіб. – 5-те вид., випр. і доп. / П. П. Музиченко. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. – 437 с.
 23. Україна: політична історія ХХ – початок ХХІ ст. / редрада: В. М. Литвин (голова) та ін. Редкол.: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. – К. : Парламентське вид-во, 2007. – 1028 с.
 24. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце ХХ века / С. Хантингтон. – М. : РОССПЭН, 2003. – 368 с.
 25. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід : моногр. / Н. М. Хома. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 592 с.